

SMÅTRYCK

Det lilla formatet lockar många förläggare och poeter och blir därmed en allt viktigare del av poesioffentligheten. De säljs ofta direkt från förlagen och i samband med events, och de går sällan att finna på biblioteken. Örnen och Kråkans bad skribenten och bibliotekarien Ida Westin att läsa tre av de "småtryck" vi fått de senaste halvåret, från förlagen Anti, Trombone och Podpoesi press.

[Lyssna till recensionen? Klicka på pilen!]

Hanna Rajs Lara debuterade 2015 på det lilla numera legendariska chapbookförlaget AFV Press. Men den större debuten skedde 2018 med diktsamlingen *Armarna*, på 10TAL förlag. Nu håller jag hennes sköra lilla *Baby* i min hand. Den har getts ut av Anti förlag och trycktes i 250 exemplar. Lämpligt med skyddande bakplåtspapper, tänker jag där jag står i köket. I ryggen har de trettioalet sidorna sytts ihop med blodröd bomullstråd. Jag börjar läsa och blir genast fångad av det kaxiga tilltalet i kombination med längtan efter vila:

**baby du skammar änglarna
det är inte speciellt bibliskt för
jag följer ingen bibel och
ja längtar ingen himmel när
ja har dig**

Jag grips av kontrasten mellan talspråket riktat till ett åtrått objekt - och de religiösa anspelningarna. Den slagkraftighet som finns i Gamla testamentets Psaltaren ekar här med samma oregelbundenhet i rytmen som djärvhet i bildspråket. Omkvädet "baby du skammar änglarna" inleder varje ny dikt, och var och en byggs sedan upp av parallellismer, eller "tankerim" - ett kännetecknande drag i hebreisk poesi. Det är utomordentligt väl genomfört, här i *Baby*. En liknelse i en versrad, varieras subtilt. Bilden tas om och stegras eller förändras litet. För att landa i en slutsats som är öppen och prövande:

**baby du skammar änglarna
bat elohim e du
santa barbara e du
historikerna tvistar om du finns ens**

Mot slutet av den här moderna bönen, som jag tycker att *Baby* är, vävs väntan på Messias och på den älskade samman genom att en dörr bokstavligen lämnas på glänt:

**någonstans inifrån ska du komma
men vi låter dörren till uteplatsen vara öppen
när du kommer blir det grymt men storslaget
baby du e kingen**

Det känns trösterikt att det ensamma subjektet vars trånad jag bävande fått följa, nu ingår i ett "vi".

* * *

Den andra mikroutgivningen jag har fått att recensera, heter *Vad angår meningar är jag förtvivlad*, och har Cia Rinne som upphovsperson. Här utgörs texten av ett regenererande av Gertrude Steins essäer "Sentences" och "Sentences and Paragraphs" som ingår i boken *How to write* (1931). Cia Rinnes lek med Gertrude Steins meningar gavs ut på engelska 2019. Nu finns den på svenska att sprätta upp, i den till formatet lilla tunna skriftserien Svavel - sexton sidor koncentrerad litteratur - av det på alla plan estetiskt medvetna förlaget Trombone.

Faktum att "sentence" kan betyda antingen mening/sats eller straff/dom på engelska, och att "mening" har en dubbel betydelse även på svenska, lär ha krävt sin översättare.

Rinne är en egensinnig språkkonstnär som bott i många länder och som skriver på flera språk. Hon nådde en internationell läsekrets genom en rolig

diktsamling, eller var det en bruksanvisning (?) 2017: *L'usage du mot* (ungefär 'ordets användning') och har mottagit det prestigefyllda Prix littéraire Bernard Heidsieck - Centre Pompidou. Paris moderna konstmuseums pris borgar för text som vänder sig till fler sinnen än synen. Även känslan och hörseln aktiveras i kontakt med hennes ordkonst. Hä i John Swedenmarks tolkning har, med andra ord, Cia Rinnes text *Vad angår meningar är jag förtvivlad* blivit nya konststycken:

**vad är en mening.
fråga aldrig någon vad en mening är eller har varit.
efter ett litet tag vad är en mening.
och sedan vad är en sats.
vad är en sats och framför allt vad är en mening.
vad är en sats nu vad är en mening inte lika mycket nu
vad är en sats inte nu alltså inte en mening nu.
en mening är inte vad de vet.
vi ska nu ta reda på vad meningar är.**

En skojigt ljudande och snygg dissekering av betydelser. Meningar och satser undersöks och dubbeltyds på uppfinningsrika vis. Eggande, lustfyllt och roligt:

**en mening kan absolut gå förlorad.
det är inte alls lätt att rädda en mening.
detta är en serie försök att rädda en mening.
på så vis får en mening mening.
det är själva grejen med en mening.**

* * *

I den lilla poesiantologin *Vaknar upp en fredag och brinner* har en av redaktörerna för Podpoesi Press - Hanna Stjernfeldt - samlat nio relativt okända, unga poeter. Stjernfeldt skriver i sin introduktion till antologin, att hon i sitt ihopsamlade av texterna, sökt en stämning och en nerv. Enligt henne utgörs denna stämning av något intensivt och vilset, det på samma gång "humoristiskt neurotiska och lite blaserade". Titeln "Vaknar upp en fredag och brinner" har hon funnit i Ludvig Johanssons bidrag till antologin.

Richard Leppänen inleder samlingen med en prosadikt som pulserar som just den här nerven som jag tänker mig att redaktören sökt. Kaxighet och drift med den egna misären. Ett livstrött ungt jag som skriker av förtvivlan när han betalat en räkning och har "1346 kr kvar på kontot", bearbetar känslan av skön förtvivlan och "gå vidare i livet". Men vidaregåendet består i att tänka på hur "vacker jag var i Alperna". Eller hur illa det skulle gå om han släppte lös en albatross i lägenheten. Det är en lätt sadistisk tanke. Mot slutet drömmer han

om att göra karriär inom finansiell rådgivning. Jag fastnar för den genomärliga misären som beskrivs i den misslyckade promenaden med en väninna runt Långholmen. Har man inget eget "moment" kanske man kan störa sig på äckliga gubbar som mediterar - eller barn på sandstranden - men jag saknar medkänslan som mycket väl kan samexistera med en håfull attityd till samhällets elitgymnasier och nya miljardärer. Leppänen skriver att han ska "mingla på fester med dom som kom på swish typ". Jaha. Det verkar inte så lockande, tänker jag. Men en smula humor är det allt, ändå.

Dimen Abdulla låter till synes vardagliga dagboksnoteringar mestadels på engelska, utgöra stoffet till texten "Time duration". Intetsägande göromål och angivna klockslag. En uppräknings av utgifter. Jag läser det som en både pretentiös och tidstypisk introspektion: vad jag gör med min tid är meningslöst men ändå värt att skriva ner. Epilogen är en uppräknings av hjälpmedel för att förströs, distraheras, förgiftas:

**MDMA KOFFEIN ALKOHOL MOM GLUKOS CODEIN OPIUM SELF HELP
NIKOTIN SOCKER DRAMA LUSTGAS MORFIN SUBUTEX BEKRÄFTELSE
NOSTALGI**

/.../

Etcetera. Det är alltid något som kickar in för läsaren, antar jag - eftersom att uppräkningsen består av ytterligare cirka 100 substanser.

Ludvig Johanssons text "Lek inte med elden, lek i den" handlar om en olycklig människas trassliga homosexuella relationer, tror jag. Det är för mig som söker viss förståelse dunkelt och självutlämnande. Dessutom har jag svårt att se poängen med radernas skiftande marginaler, och de varierande mellanrummen mellan vissa ord. Antar att de ska läsas med olika korta och långa pauser. Gör ett försök:

jagets upplösning som en treo i ett vattenglas

**vad hjälper det att träna om man är jagsvag
beachkroppen är ett djur som ska dö
jag är en porrbot och ni älskar mig för den jag är**

Hanna Rajs Lara återkommer här med tre texter som formgivits som poesi. Till skillnad från dikterna i *Baby*, känns dessa mer som prosatexter med okonventionella radbrytningar. Så här slutar "I Istrien":

**/.../ jag har broschen på mig
när jag gifter mig och mormor
gråter när hon ser den**

**några få gånger har jag sett
henne gråta av lycka
första fotot på dom två
är från nyår på
judiska ungdomsklubben i belgrad
1957 och dom där leendena
i dom där leendena
syns inte kriget alls**

Gripande motiv som gärna hade fått fördjupas. Rajs Laras sista rader i "Tsunami 2" kan nog sägas utgöra ett credo för hela antologin:

**/.../ shit vad jag insåg någonting
om mig själv
medan jag skrev den här dikten**

Den fria versen syftar alltså främst till att lära känna sig själv, här? Generellt kan poesi i sina bästa exempel göra det litet lättare att leva. Här får jag nöja mig med att glädjas åt hennes insikt, eftersom jag själv inte får någon. Ali Derwish korta bidrag har varken berörande form eller innehåll. Det är rent obegripligt varför Trump, Bob Dylan och Steve Jobs namndroppas. Absurditeter kräver relaterbara bilder och formmedvetenhet för att slå an något hos åhöraren eller läsaren. Men så läser jag Derwish rader igen, en annan dag. Kanske är jag på litet bättre humör? Och då plötsligt inser jag att det nog var jag som hade på mig mina gammaldagsa viktigpetterglasögon. Nu tolkar jag vissa stycken som memes på reddit eller youtube fast i text. Exempel:

**/.../ "Nektarinsolens tyranni" viskar Bob Dylan ondskefullt.
Jag tittar på honom och ler,
han är full igen och jag funderar på hur vi ska ta oss hem. /.../**

Det är ganska roligt! Men fortfarande helt obegripligt.

Mest ofattbart är nog Giovanna Olmos korta bidrag "VILL SE LED". Det är inte motiven här - kläder i olika färger på kroppen - som är oansenliga, men orden som satts ihop till fullständiga meningar med korrekt interpunktion, säger mig tyvärr inte så mycket. Jag gissar att det humoristiskt absurda är poängen, även här hos Olmos:

Skor. Vitt läder. Blyertspenna ingraverad. Som om någon försökte suddas bort något med en blyertspenna istället för sudd. Om man fyllde skorna

(vita stövlar) med vatten skulle det läcka ut ur blyertsgravingen. Någon rev i lakanen på natten.

“lightly” med litet L är Henry Songs bidrag. Det är på engelska. Det självreflekterande jaget rostar bröd, ser Jesus i en upphoppande brödskiva, köper ny brödrost, spelar Nintendo-Wii-jordbrukarspelet *Harvest Moon* och drömmer om att VARA huvudkaraktären, inte bara styra den. Att jag googlade “harvest moon game” var nog den största behållningen med den här “dikten”. Poängen med *Harvest Moon* är tydligen att få huvudkaraktären att hålla igång sin frånvarande pappas jordbruk i 2,5 år. Det gäller att hushålla med tiden, inte glömma att vattna etcetera. I slutet kommer pappan hem och bedömer ens insats.

Christofer Degréres text “Mezzanine 1” kan ha skapats av en maskin som slumpmässigt tryckt fram ord. Är det samtidigt som är så alienerande att maskinen människan inte kan kommunicera en känsla eller ett budskap? Här följer det mest begripliga stycket (som står ensamt på en vit sida):

/.../

**gesten av någons affektion som möter en avlägsen millenniummiljö,
arised out of inventory från Öresundsbrons opacitet på det sättet som den
hade varit om den hade byggts med hjälp av Kockumskranen.**

Jag tar sats inför läsningen av Meron Daniels avslutande bidrag, “genesis 2”. Och här tror jag mig förstå att det handlar om en uppdaterad skapelseberättelse. Det som skapas försvinner. Det mjuka förhäradas.

**en gång tyckte jag mig
i dina ögon skymta
drömmarnas dal
när du blinkade var den borta**

**en annan gång såg jag
stjärnor i din iris
de bokstaverade något
men jag förstod inte
sprickorna är fyllda med stål**

Det här är en antologi med flera självreflekterande, troligtvis samhällskritiska unga poeter. Mycket litet värme eller omsorg om den andre sipprar ut. Medmänniskor förekommer i begränsad utsträckning. Kanske befinner sig den missförstådda poeten så långt från det trygga välfärdssamhället att hans förstånd och empati har satts ur spel. Och det är förstås illa och allvarligt. Samhällskritik som ett rop på hjälp. Endast det introspektiva jaget får plats.

Inte ens en förtvivlad albatross finns det kraft eller tid eller ork att känna medlidande med. Den är bara en “äcklig fågel”. Så långt befinner vi oss alltså från upplysning, Coleridges och Baudelaires romantik eller framstegsoptimismen därefter. Det är nog faktiskt ganska hopplöst när inte ens poesin kan erbjuda lättnad eller tröst. Som helhet utgör antologin *Vaknar upp en fredag och brinner* ett apokalyptiskt tidsdokument av Sverige 2020.

Baby
Hanna Rajs Lara
Anti förlag 2019

Vad angår meningar är jag förtvivlad
Cia Rinne
Trombone förlag, 2020

Vaknar upp en fredag och brinner
Hanna Stjernfeldt (red)
Podpoesi Press, 2020